

ІСТОРІЯ ПРАВознавчої ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Елементи правознавчої освіти студентів упроваджувалися ще в роки функціонування в Полтаві Історико-філологічного факультету (1918-1921 рр.). Одним із перших викладачів права був В.С. Чуйко (до революції – викладач Полтавського комерційного училища імені Бауера).

Окремі курси з радянського права в попередниках ПНПУ імені В.Г. Короленка викладалися з 1920-х років, зокрема, при підготовці вчителів історії та/або суспільствознавства.

У післявоєнні роки, як правило, курс радянського права доручався одному з викладачів марксистсько-ленінських кафедр. У 1984 по 1986 на кафедрі загальної історії ПДПІ імені В.Г. Короленка працював д.ю.н., професор Пушмін Е.А., але це був лише один епізод.

Ще в 1986-1987 навчальному році вперше було здійснено набір студентів за подвійною спеціальністю, котрі здобували кваліфікацію «Вчитель історії, суспільствознавства та правознавства». До того часу відбувалася підготовка студентів, які отримували кваліфікацію «Вчитель історії та суспільствознавства». Слід зазначити, що тоді навчальна дисципліна мала назву «Радянське право». Окрім цього курсу, що як обов'язковий викладався на всіх факультетах, на історичному факультеті вивчалися такі правничі курси: «Методика викладання радянського права», «Теорія держави і права», «Радянська держава і право», «Історія правових і політичних вчень», вивчалися такі галузі права як адміністративне, земельне, цивільне право і процес, сімейне, трудове, кримінальне, забезпечення законності та правопорядку в СРСР. Введення нової спеціалізації потребувало підготовлених кадрів викладачів з правознавчих дисциплін. Поповнення кадрів відбувалося двома шляхами: залучення нових кадрів та перекваліфікація вже існуючих. На початку 1990-их років викладання правничих курсів забезпечували А.М. Утіралова і С.В. Захлестун, котрі мали юридичну освіту. Тривалий час в університеті працювала Н.І. Романенко, котра віддала нашому закладові вищої освіти 35 років свого життя, половину з яких викладала курс «Правознавство» на всіх факультетах.

Відсутність спеціалізованої кафедри призвела до того, що викладання правничих дисциплін забезпечували в різний час різні кафедри, зокрема, кафедра соціально-полі-

Кафедра правознавства в 2007 році. Зліва направо сидять: проф. Стрілець В. В., ст. викл. Потапов О. М., зав. кафедри, доц. Терела Г. В., ст. лаборант Гирман Ю., ст. викл. Бездідько Б. М.; стоять: ст. викл. Шаповал Ю. М., Харченко Т. О., ст. викл. Кульчій О. О., доц. Жалій (Нагорна) Т. В., доц. Пивоварська К. Б.

Кафедра правознавства в 2009 році. Зліва направо сидять: доц. Пивоварська К. Б., доц. Лобач К. В., ас. Милославська Л. С.,; стоять: ст. викл. Бездідько Б. М., ст. викл. Штепа О. О., ст. викл. Потапов О. М., зав. кафедри, доц. Жалій (Нагорна) Т. В., доц. Нагорний В. В., ст. викл. Ночовний Ю.В.

тичних дисциплін (згодом політичної історії, згодом історії України), всесвітньої історії, політекономії. Звісно, це ускладнювало роботу викладачів відсутністю єдиного підходу та єдиних вимог до підготовки фахівців. Разом з цим, уведення нової спеціалізації дало перші результати з виховання власних викладацьких кадрів. Саме серед перших випускників був Б. М. Бездітько, старший викладач кафедри. Цю плеяду продовжили доценти Т. О. Харченко, Г.В. Терела, О.О. Кульчій, Т.В. Жалій (Нагорна) і В.В. Нагорний, ст. викл. О.М. Потапов. Збільшення кількості правознавчих дисциплін, поява досвідчених викладачів та висока популярність цієї спеціалізації абітурієнтів викликали необхідність створення спеціалізованої кафедри. Кафедра правознавства в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка функціонувала впродовж 2004 – 2018 рр., склад якої формувався переважно з числа викладачів кафедр політекономії та історії України. Така потреба виникла у зв'язку з необхідністю якісної підготовки фахівців напряму підготовки «Історія», у поєднанні зі спеціалізацією «Правознавство», а також для забезпечення викладання низки правознавчих курсів для майбутніх учителів інших спеціальностей.

З часу створення кафедри очолювала к.і.н., доц. Г. В. Лаврик (2004 - 2007 рр.), нині - д. ю. н., проф. Упродовж 2007-2008 років завідувачем була к. і. н., доц. Г. В. Терела), з 2008 року до 2014 року - к. і. н., доц. Т. В. Жалій, упродовж 2014 - 2018 рр. - к. і. н., доц. Пивоварська К. Б.

Професорсько-викладацький колектив кафедри правознавства у 2017-2018 н.р. становив: 4 кандидати наук, доценти, 2 старших викладача. Половина викладачів кафедри мають вищу юридичну освіту. Колектив кафедри за роки існування забезпечував навчально-методичний супровід цілої низки правознавчих дисциплін для всіх напрямків підготовки та спеціальностей: «Основи конституційного права», «Правознавство» «Конституційного права України», «Правові основи здійснення освітньої діяльності», «Чинники успішного працевлаштування за фахом», «Правові основи масової комунікації», «Авторське право», «Гуманітарне право», «Права людини», «Громадянська освіта», «Громадянське суспільство в Україні».

Особливу увагу колектив кафедри правознавства приділяв забезпеченню викладання дисциплін навчального плану напряму підготовки - «Історія» / «Середня освіта (Історія) зі спеціалізацією «Правознавство». Для вивчення студентам у різні роки пропонувався широкий спектр правознавчих навчальних курсів. До них належать: Теорія держави і права, Історія держави і права України, Історія держави і права зарубіжних країн, Римське право, Порівняльне правознавство, Екологічне право України, Конституційне право України, Кримінальне право і процес, Міжнародне право, Судові й правоохоронні органи, Адміністративне право, Сімейне право, Правові основи освітянської діяльності, Методика викладання правознавства, Трудове право, Право соціального забезпечення, Криміналістика, Історія політичних та правових вчень, Правове регулювання соціальної політики в Україні, Цивільне право і процес, Гуманітарне право. Викладання навчальних курсів здійснювалося на основі авторських навчальних програм, розроблених викладачами та затверджених вченою радою університету. Безумовним досягненням колективу кафедри стала підготовка та друк навчального посібника «Правознавство» з грифом МОН України доц. Пивоварської К. Б.

Наукова робота була пріоритетним напрямком діяльності викладачів. За період існування кафедри відбувся захист кандидатських дисертацій: К. Б. Пивоварська «Вірменська національна меншина в Україні у 20-30-ті роки ХХ ст.» (2004 рік); Т. В. Жалій (Нагорна) «Духовні християни в Україні наприкінці ХVІІІ - у першій половині ХІХ століть» (2007 рік); В. В. Нагорний «Правове регулювання діяльності релігійних течій православного походження в Україні наприкінці ХVІІІ - на початку ХХ століття» (2013 рік).

Викладачі кафедри активно публікували результати досліджень з юридичних наук у часописах: «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету», серія «Юриспруденція», «Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова», Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право», «Науковий вісник Херсонського державного університету», серія «Юридичні науки», «Международный научно-практический правовой журнал «Закон и жизнь» (Республіка Молдова), «Альманах міжнародного права», «Право і суспільство», «Актуальні питання

публічного та приватного права». Т.В. Жалій, В.В. Нагорний, О.О. Потапов, Б.М. Безділько здійснили публікації в наукометричних виданнях, таких як «Молодий учений», «Юридичний науковий електронний журнал», «Інтелекція і влада», «Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету», «Гілея: науковий вісник».

Доценти Жалій Т.В. та Нагорний В.В. брали участь у роботі над створенням колективної монографії «Військові злочини: кримінально-правова, криміналістична, та кримінологічна характеристика : колективна монографія»/ За заг. ред. В.М.Стратонова, Є. Л. Стрельцова. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015.

Дослідження викладачів кафедри здійснювалися у рамках науково-дослідної роботи «Розвиток приватних і публічних галузей права України та особливості їхнього вивчення в умовах сучасних ЗНЗ та ВНЗ України», зареєстрованої в УкрІНТЕІ (наук. кер. : Т. В. Жалій).

З метою підвищення якісного складу викладачів кафедри доц. Жалій Т. В. у 2014-2017 рр. навчалася у докторантурі ПНПУ імені В. Г. Короленка зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти й нині завершує роботу над дисертацією на тему «Теорія і практика підготовки вчителів історії та суспільствознавства у системі неперервної освіти». Ст. викладач Штепа О. О. з 2015 року навчався в аспірантурі кафедри філософії ПНПУ імені В.Г. Короленка за спеціальністю 12.00.12 – філософія права. Упродовж 2017 – 2018 року доц. Жалій Т. В. пройшла навчання й отримала сертифікат тренера в рамках україно-канадського проекту «ПРОМІС» (місцевий економічний розвиток), у вересні 2018 року – навчання при Міністерстві освіти і науки України з «Методики викладання курсу «Громадянська освіта» для студентів педагогічних закладів вищої освіти», у 2019 році – он-лайн курси з тем «Захист прав споживачів: теорія та практика», «Дослідження корупції: як це працює?», «Медіаграмотність: практичні навички», «Медіаграмотність для освітян», «Жінки та чоловіки: гендер для всіх», «Конфлікт інтересів: треба знати».

Велика увага на кафедрі приділялась студентській науковій роботі, яка зорганізована шляхом залучення студентів до проблемних груп з альтернативної тематики: «Актуальні проблеми методики викладання правничих курсів у ЗНЗ та ВНЗ України», «Актуальні проблеми трудового законодавства», «Докази й доказування у вітчизняному процесуальному праві», «Актуальні питання правозахисного руху в Україні».

Результатом такої співпраці є студентські публікації в наукових виданнях, матеріалах конференцій. Протягом десяти років (2007-2017) кафедрою проводилася Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Правозахисний рух в Україні: історія та сучасність», в роботі якої брали участь студенти закладів вищої освіти з регіонів України та учні полтавських шкіл. Матеріали конференції публікувалися окремою збіркою, а з 2014 році - на інституційному репозитарії нашого університету.

Студенти-правознавці брали участь у конкурсах наукових робіт. Зокрема, участь у II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт взяли В. Мусієнко (наук. кер. – ст. викл. О. О. Штепа) та М. Діденко (наук. кер. – доц. Т. В. Жалій), що проводився на базі юридичного факультету Східноєвропейського національного університету імені

Кафедра правознавства в 2017 році. Зліва направо: доц. Жалій Т. В., ст. викл. Безділько Б. М., ст. лаборант Харченко С. А., ст. викл. Потапов О. М., зав. кафедри, доц. Пивоварська К. Б., доц. Нагорний В. В., доц. Лобач К. В.

Вручення сертифіката учасника Х Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Правозахисний рух: історія та сучасність»

Лесі Українки (м. Луцьк, 2013). Традиційною була участь наших студентів у щорічному обласному конкурсі студентських наукових робіт «Від студентського самоврядування – до самоврядування громад», де вони неодноразово посідали призові місця. У 2015 році А. Страшко, Н. Удовиченко отримали другу премію (у співавторстві) за наукову роботу на тему «Місцеве самоврядування в Україні: історичні традиції та перспективи розвитку» (наук. кер. – ст. викл. Потапов О. М).

На кафедрі активно проводилася методична робота, яка проходить у кількох напрямках. Доценти Лобач К. В. та Пивоварська К. Б. у числі перших в університеті отримали сертифікат про навчання за програмою семінару «Технології створення дистанційного навчального курсу». На кафедрі сформована електронна бібліотека підручників з різних юридичних дисциплін. Доценти Жалій Т. В. та Нагорний В. В. є членами експертних комісій Міністерства освіти і науки України для рецензування шкільних навчальних посібників та підручників з історії та правознавства.

З метою підвищення науково-теоретичного та методичного рівнів викладання навчальних курсів проводилися відкриті заняття. Кафедральні методичні семінари були присвячені особливостям організації освітнього процесу з вивчення правознавства в середній та вищій школах. Особливістю запровадження інноваційних технологій на кафедрі правознавства був процес застосування кейс-технологій, широке використання дидактичних матеріалів, збірників юридичних задач, правових ситуацій, робота з офіційними інтернет-сайтами органів державної влади та місцевого самоврядування.

Виховання здобувачів реалізувалося в просвітницькій, навчальній, науковій, методичній роботі. Лекторії, круглі столи проводилися з метою підвищення рівня правової культури, подолання випадків правового нігілізму в молодіжному середовищі, громадянської освіти. Урочисто й невимушено відбувалися щорічні святкування Дня юриста, відзначення Європейського дня протидії торгівлі людьми (жовтень), Дня толерантності (листопад), Міжнародного дня прав людини (грудень), Дня захисту прав дитини (червень), Днів Європи в Україні, Дня Конституції України.

Не залишалася поза увагою викладачів кафедри і учнівська молодь. Доц. Пивоварська К. Б. та ст. викладач Бездітько Б. М. є науковими керівниками наукових робіт школярів-членів МАН з правознавства, які неодноразово виборювали призові місця на різних етапах конкурсу, є членами журі цього конкурсу. Доц. Жалій Т. В. очолила журі обласного етапу Всеукраїнської олімпіади з правознавства, до складу якого ввійшли доценти Пивоварська К. Б., Нагорний В. В., ст. викладач Бездітько Б. М. Постійно проводяться правоосвітні заходи в школах нашого міста: бесіди, тренінги, тематичні зустрічі з учнями (доц. Жалій).

Правовиховна та правоосвітня робота за межами університету була ще одним важливим напрямком діяльності викладачів кафедри. Виступи на круглих столах, громадських зустрічах та обговореннях за участі органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій здійснюють доценти Пивоварська К. Б., Лобач К. В. Активну участь у поширенні правових знань засобами масової інформації бере доц. Жалій Т. В.

Доц. Жалій Т. В., Лобач К. В. є лекторами Полтавського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. Доц. Жалій Т. В. та Нагорний В. В. читають лекції з правознавчої тематики у Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти для вчителів історії й правознавства.

У зв'язку зі зменшенням обсягу навчального навантаження викладачів-правознавців, закриття спеціалізації додаткової спеціалізації «Правознавство», виведення до варіативної складової правознавчих навчальних дисциплін, у серпні 2018 р. кафедра була ліквідована

Починаючи з вересня 2018 року, осередком правоосвітньої та правовиховної діяльності стала юридична служба університету та колектив кафедри філософії.